

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Пенка Шапкова

относно дисертационен труд на тема : „„**ПЕДАГОГИЧЕСКИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ,**

УЛЕСНЯВАЩИ ИНТЕГРИРАНЕТО НА УЧЕНИЦИ С АУТИЗЪМ“

за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по докторска програма

Специална педагогика (на английски език), в област на висше образование 1.

Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика

Докторант: Димитриос Хатзис

Научен ръководител: проф. дпн Милен Замфиров

1. Общо биографично представяне на кандидата (образование, квалификации, професионален опит и др.)

Кандидатът за придобиване на образователната и научна степен „доктор” Димитриос Хатзис е роден в Гърция и завършва средното си образование в гр. Катерини-Гърция. През 2011 г. придобива диплома за бакалавър по „История на новото време“ към Историко-археологически факултет при Критски университет.

През 2017 г. докторантът завършва Университета на Западна Македония/Гърция с отличен успех и придобива магистърска степен по „История, местна история: изследване и преподаване“ към Факултет по начално образование.

По отношение на споделения професионален опит става ясно , че Димитриос Хатзис е работил като начален учител от 2019г. до днес в различни региони на Гърция. В този период от време той е имал възможност да обогати теоретичните си познания, както и практическия си опит, посещавайки различни семинари, организирани от Министерство на образованието, научните изследвания и религиите, Института за образователни политики, Института за образователни политики и Критския университет.

3. Актуалност на проблема: Докторантът е избрал интересна и актуална през последните няколко години тема в контекста на специалната педагогика и приобщаващото образование.

4. Структура и съдържание на дисертационния труд:

Представената разработка е с обем от 230 стр. Структурирана е с увод, четири глави, заключение, библиографска справка, съдържаща повече от 100 литературни източника на латиница, повечето от които са публикувани през последните 10-15 години.

По мое мнение в уводната част на разработката е необходимо по-ясно да се обоснове актуалността на проблема, точно да бъдат формулирани научния проблем, както предмета, целите и задачите на изследването. В допълнение докторантът би могъл да очертае рамката на научното изследване, изчерпателно да аргументира концепцията на изследването, както и авторска позиция за значимостта на изследователския проблем в контекста на специалната педагогика.

Теоретичната част обхваща две глави. Тук докторантът прави теоретичен анализ на схващанията и концепциите на различни автори за природата и същността на аутизма. Описани са различни причинни фактори за РАС и някои форми на РАС. Докторантът фокусира върху особеностите на когнитивното функциониране.

С цел обогатяване на разработката в съдържателно отношение, тук докторантът би могъл да проследи динамиката на научни идеи за РАС, отразени в различни теории (психоаналитични, поведенчески, когнитивни и неврокогнитивни). Необходим е по-задълбочен анализ на понятието аутизъм от гледна точка на съвременната класификация на болестите МКБ-11, както и по-конкретен анализ на възможните проявления на аутизма при децата в различните възрастови периоди.

В тази глава авторът отделя специално внимание на различни подходи за корекционно-терапевтично въздействие, по-често прилагани в образователната практика в международен аспект. Описани са следните терапевтични подходи: АВА, ТЕАССН, PECS, Tomatis, както и факторите на околната среда, влияещи върху обучението на ученици с аутизъм. Докторантът подчертава значението на някои стратегии, като организиране на пространството в класната стая, диференциране на стиловете на преподаване, стратегии за самоуправление и решаване на проблеми, които са важни за повишаване на ефективността на образователните интервенции за ученици с аутизъм. Авторът фокусира и върху някои специфични стратегии за преподаване и подкрепа при ученици с аутизъм. Подкрепата чрез връстници се приема като ефективна интервенция

за ученици с провокативно поведение в приобщаваща среда. По думите на докторанта методът „връстници-връстници“ за преподаване на социални или академични умения позволява на учениците да реагират(отговарят) по-често на академичните дейности и да демонстрират уменията, които придобиват.

Теоретичният анализ се допълва с информация за особеностите на интегрираното и приобщаващото образование, както и за факторите, които са от значение за образователния напредък на децата с аутизъм в контекста на приобщаването.

Подчертана е ролята на масовите учители за успешно прилагане на образователни интервенции, насърчаващи включването на ученици с аутизъм.

Втора глава включва методологията на изследването. Описани са целта, задачите, субекта на изследването, както и методологични стратегии за събиране на емпирични данни.

Целта на проучването е свързана с установяване на ефективността на поведенческо-аналитична интервенция за увеличаване на социалните взаимодействия между деца с аутизъм и техните връстници с типично развитие в предучилищна възраст. Описаните подцели следва да се оформят по-коректно като изследователски задачи.

Авторът формулира три хипотеза, които би трябвало да се прецизират, за да звучат като такива. Субекти на изследването са три деца с аутизъм в предучилищна възраст. За реализиране на изследователската цел докторантът избира метода – анализ на индивидуален случай от практиката.

Резултати от емпирично проучване са представени в трета глава чрез черно-бели таблици и графики.

Четвърта глава съдържа интерпретация на резултатите от проучването и изводи.

Докторантът посочва приносните моменти на своята разработка, а именно:

- Проучването може да предложи практически прозрения и стратегии, които учителите могат да прилагат в своите класни стаи, за да подкрепят и ангажират по-добре учениците с аутизъм, което да доведе до подобрени резултати от обучението;
- Резултатите от изследването могат да информират програмите за обучение на учители и семинарите за професионално развитие, като предоставят на преподавателите знанията и уменията, необходими за ефективно посрещане на нуждите на учениците с аутизъм;

5. Автореферат и публикации:

Представеният автореферат е с обем от 43 стр. По отношение на структурата и техническо оформяне авторефератът би могъл да се прецизира, като се включи информация относно качествения и количествен анализ на данните от проучването. Представени са четири публикации във връзка с темата на дисертационния труд.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси:

Като цяло дисертацията е добре замислена по отношение избора на тема, която е изключително дискуссионна и изисква сериозни теоретични познания и практически опит, но по отношение на техническото оформяне, структура и съдържание представения труд е по-скоро на ниво магистърска теза.

Нарушен е балансът по отношение на теоретичната и експерименталната част. Между включените в съдържанието на разработката отделни части липсва логическа връзка и последователност. Теоретичната част следва да се обогати, предвид темата на дисертационния труд. В темата присъства понятието педагогическо въздействие, което не е обяснено в теоретичната част на разработката, а целта е свързана с прилагане на корекционно-терапевтични подходи, които са специфични и могат да бъдат апробирани при специфични условия и от хора с познания и професионален опит. Хипотезите би било добре да се прецизират, за да звучат като такива.

Важността на поставените задачи е свързана с това, че те определят какво и как ще се изследва и до известна степен, както и съдържанието на изводите. Задачите трябва да са подчинени на целта, обичайно около пет до осем. Това са и посоките на изследване.

За да бъдат мотивирани задачите, би следвало всяка от тях да има теоретична обосновка в литературния обзор, т.е. те насочват към формулирането на глави или раздели от литературния обзор. Литературният обзор трябва да бъде и обосновка на важността на разглеждания в дисертацията проблем. Той трябва да покаже с какво би могло да се обогати научното познание, т.е. да се мотивира изборът на тема и методи на изследване в контекста на актуалните научни реалности.

Считам, че избора на три деца, като субекти на изследването, не може да допринесе за по-цялостно реализиране на изследователската цел, задачи и хипотези.

Субектът на изследване следва да бъде описан коректно. Имената на децата се посочват чрез инициали, съобразно научната етика. Представената информация е много обща и липсва информация за типологията на нарушенията при децата, съобразно DSM-4, което е споменато от докторанта.

Организацията, етапите на изследване, както и методиката трябва да са по-ясно формулирани и описани.

Не става ясно какви диагностични процедури са приложени в контекста на предучилищната образователна практика. Не става ясно какви индивидуални обучителни техники са били приложени, съобразно описаните индивидуални случаи на деца с аутизъм и какви са конкретните изводи в тази връзка.

Докторантът цитира използването на АВА подхода като изследователски метод, но това не кореспондира с темата на дисертацията. Споменати са игри, в условията, на които се е осъществило проучването, но не става ясно какъв е вида, характера и целта на игрите. Не става ясно каква е спецификата на изследователските подходи, след като липсва анализ на поведението на децата в определени експериментални ситуации, както и не става ясно какви индивидуални експериментални планове са приложени при трите деца-субекти на изследването, какво е общото и различното при процедурите?

Предвид факта, че авторът на дисертацията избира метода „анализ на случай от практиката“, който е все по-популярен в научни изследвания в областта на педагогиката и психологията, качественият анализ би бил особено ценен.

Качественият анализ на данните от проучването би трябвало да е по-задълбочен.

Не става ясно доколко статистически значими са резултатите от проучването?

Тъй като обсъждането на резултатите е същността на дисертационния труд, която е свързана с анализ на собствените резултати в контекста на литературните данни, би било добре да се обърне повече внимание на статистическия анализ, чрез който се изключват или потвърждава заложените хипотези. Дискусията следва да обобщи това, което е постигнато до момента, какво е новото, което да се сравни с вече известното в научната литература.

В дисертационния труд се откриват езикови, лексикални, стилистични грешки и неточности. Докторантът никъде не използва страдателен залог при оформянето на определени фрази (например: счита се, доказва се, извеждат се твърденията и т.н.), или обръщението „Ние“.

Към докторанта имам **следните въпроси**:

1. В какъв точно изследователски контекст са поставени децата, че да демонстрират определено поведение?
2. Изследваните от вас деца вербални или невербални са?
3. Считате ли, че едно невербално дете с аутизъм на 4 г. ще може да се самоконтролира и да има умения за самооценка? Как ще коментирате написаното от вас: «изследователят редовно моли анкетираните деца с аутизъм да оценят поведението си.»?
4. Какво разбирате под понятието свободна игра?
5. В какво се изразява честотата на взаимодействието с децата?
6. Считате ли, че избраната от вас методика е коректно приложена при деца с аутизъм в предучилищна образователна среда и доколко са достоверни получените резултати?

Заключение:

Независимо от направените бележки и препоръки давам своята **положителна оценка** за представения дисертационен труд, за постигнатите резултати и демонстрираните научни приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор“ по Специална педагогика на Димитриос Хатзис!

Дата: 24.08.24г.

Изготвил отзива: доц д-р П. Шапкова

